

[illegible]

ובית דין שעמדו אח"כ וכו'. תמיד לי מילתא כיון דעזרזא גזר לד"ת אף תפלה בכלל ומה נזקך לנ"ד שחזרתי לגזור לתפלה ועוד היכא איתא גזירה זו דנ"ד שחזרתי. ואפשר דה"ק בית דין שחזרתי בטלו חקנת עזרזא לד"ת והעמידוהו לתפלה בלכד וכן כתב הר"ף בספרא אחת בפרק מי שמתו. אבל אין לשון רבינו נוחה להם שכתב רב"ד שעמדו אח"כ התקינו אף לתפלה. ואפשר דעזרזא לא גזר אלא לד"ת אבל לא לתפלה משום דרחמי הוה ואולי לא ימצא מיס ונמצא נמנע מלהתפלל. אלא שאינו יודע היכן מצוי גזירה זו דבית דין שחזרתי: ולא מפני שומאם וסברה נגעו בה אלא כדי שלא יהיו ת"ח מצויים אצל נשותיהן כתרנגולים וכו' לפיכך היו אומרים בזמן תקנה זו שאפילו זכ שראה קרי וכו'. משנה בפרק מי שמתו (ברכות דף כ"ו):

ה וכובר בטלה גם תקנה זו וכו'. שם (דף כ"ב) כי אחא זעירי אמר בטלה לטבילותא ועל פי מה שכתבתי בסוף הלכות ק"ט:

חיבור ק"ט. בכל המקומות הללו וה"ה לתפלה: **ה המתפלל ומנא נואה וכו'.** מיימא דרנא פרק מי שמתו (דף כ"ב): וכתב החס"ד בשם ר"י דדוקא במקום שהיה יכול להסתפק ולחלות שיש שם נואה וכן כתב ה"ר יונה והר"ם ז"ל:

היה עומד בתפלה ומנא וכו'. צרייתא שם היה עומד בתפלה וראה נואה כנגדו מהלך לפניו עד שיזרקנה לאחריו ארבע אמות והתניא לנדרין לא קשיא הא דאפשר הא לא אפשר. ופירש ה"ר יונה הא דאפשר פ"ה אס מתפלל כנגד המזרח וראה נואה כנגדו ויכול ללכת כנגד המזרח מהלך לפניו כדי שיזרקנה לאחריו אבל אם ח"ל לו ללכת כנגד המזרח כגון שמתירא שיפסיקוהו עוברי דרכים או שמא יראה נואה אחרת וכנגד המערב אינו רואה לחזור פניו ילך כנגד המזרח עד שיזרקנה ממנה ד' אמות. ופירש"י והתניא לנדרין אין ליריד להלך עד שתהא לאחריו. דאפשר לילך לפניו ילך לפניו עד שתהא לאחריו לא אפשר כגון שיש נהר לפניו מסלק לנדרין:

גדולי החכמים וכו'. טירובין פרק הדד (דף ס"ה). שמואל לא מצלי בביתא דלית ביה שיכרא ר"ס לא מצלי בביתא דלית ביה הרסנא:

י דברים החופזים אותו וכו'. פרק מי שמתו ברכות [כ"ג]. ת"ר היה צריך לנקבו אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תועבה אמר רב זביד ואי תימא רב יהודה לא שנו אלא שאינו יכול לשהות עצמו אצל אס יכול לשהות עצמו תפלתו תפלה זו היא גרסת רבינו ודלא כהר"ף דגרים מותר ועד כמה אמר רב ששת עד פרסה ומדתינא בסיפא תפלתו תפלה לומר שינא י"ח ממילא דכי חני תפלתו תועבה היינו שצריך לחזור ולהתפלל: ואף על פי כן לכתחלה לא יתפלל וכו'. שם תניא חידך הנזכר לנקבו אל יתפלל משום הכון לקראת אלהיך ישראל וכתב שמור רגליך כאשר תלך אל בית האלהים:

ובתב ה"ר מנחם כיחא הוא דוק עב שאין יכול ללכת אלא ע"כ. כה. יעו הוא דוק המוכן ללכת שכבר נע ממקומו. וכן כתבו הסופרים בריש ב"ק (דף ג') ד"ה כיחא ויעו: מי

התפלל חוזר ומתפלל [ו] במקום טהור. היה עומד בתפלה ומצא צואה כנגדו אם יכול להלך לפניו כדי שיזרקנה לאחריו ארבע אמות יהלך ואם לאו יסלקנה לצדדין. ואם אינו יכול יפסיק. יגדולי החכמים לא היו מתפללים בבית שיש בו שכר [ו] ולא בבית שיש בו מוריים בעת עפושו מפני שריחו רע אף על פי שהמקום טהור: י דברים החופזים אותו כיצד אם היה צריך לנקבו לא יתפלל. וכל הצריך לנקבו והתפלל תפלתו טהור. ואף על פי כן לכתחלה לא יתפלל עד שיבדוק עצמו יפה יפה צרכיו. ואם יכול להעמיד עצמו כדי פרסה תפלתו תפלה. ואף על פי כן לכתחלה לא יתפלל עד שיבדוק עצמו יפה יפה ויבדוק

א עור סי' ז"א סמ"ג עשין י"ח: ב עור סי' ז' סמ"ג שם: ג סמ"ג עשין י"ט עור שם: ד עור סי' ז"ח סמ"ג שם: ה עור סי' ז"ב סמ"ג שם:

לחם משנה

אפי' קודם התקנה אין בזה מנהג ואע"פ שנהגו הוא מנהג בטל: **ז כיסוי הערוה כיוצא וכו'.** פרק מי שמתו (דף כ"ד: כ"ה). איתא היתה עליה של בגד של עור ושל שק חגורה על מנתו מותר לקרות קריאת שמע אצל לתפלה עד שיכסה את לבו וכו'. ומשמע ליה לרבינו דה"ק אצל לתפלה אינו מותר לכתחלה כמו בק"ש עד שיכסה את לבו אצל דיעבד ינא דלא מחמירין כולי האי בתפלה: **ח טהרת מקום התפלה וכו'.** הוציא זה רבינו ז"ל ממה שאמרו פרק מי שמתו (דף כ"ו). על ענין הטהרה מן הנאחז ח"ל הוה לא שנו וכו' שם וכן לתפלה: **ט המתפלל ומנא נואה וכו'.** שם פרק מי שמתו (דף כ"ב: כ"ג). היה מתפלל ומנא נואה במקומו וכו' אמר רבא וכו' ואמרו שם אלא אמר רבא הוהיל והטא אע"פ שהתפלל תפלתו תועבה. וכתבו החס"ד (שם ד"ה והא) פ"ה דדוקא במקום שהי' יכול להסתפק ולחלות שיש שם נואה ע"כ וכן דעת רבינו ז"ל שכתב הוהיל והטא מפני שלא בדק וכו': גדולי החכמים וכו'. פרק הדד (טירובין דף סה):

י דברים החופזים אותו וכו'. צ"פ' מי שמתו (דף כ"ג) צרייתא לנקבו אל יתפלל

הגהות מיימוניות
[ס] במילה לטבילותא וכן כתב ר"י אלפס בשם איכא ב"ר ואיכא ב"ר דה"ר לרברי תורה אבל לתפלה צריך טבילה עד כאן: [י] כרבא דפסיק כן ודלא כרבא דאמר תפלתו תפלה ומעטא משום זבח רשעים תועבה ופ"ה דהיינו דוקא במקום שהיה לו להעלות על דעתו שיש שם צואה אבל במקום שלא היה לו להעלות על דעתו ולהסתפק בכך לא מתקרי זבח רשעים ותפלתו תפלה ואין צריך לחזור: [י] שמואל לא הוה מצלי בביתא דאית בה שיכרא רב פפא לא הוה מצלי בביתא דאית בה הרסנא: [ח] כתב רבינו שמואל דה"ה שאכור להוציא

ה וכן זכ שראה קרי וכו'. משמשת וראהה דם לא הזכיר כאן רבינו ז"ל וקנת קשה דהוה ליה להשמועין טפי במשמשת וראהה דם דמעיקרא בת טבילה הוה כדאמרו בגמרא וכל שכן בשאר ואי אית ביה מנהג היה לו להזכירה למעלה דנ"ד צבירא או משמשת וראהה דם נדה. ונ"ל דכיון דהם שוים לרצון זכ שראה דם ונדה שפלטת וכו' נקט תרתי מייניהו וה"ה לאחריתי דאין בזה מנהג: וכן זכ שראה קרי ונדה שפלטת שכתב זכר אין בזה מנהג אלא מקנחין עלמן ורוחצין ידיהן ומתפללין וכו'. נראה דה"ה דקאמר אין בזה מנהג וכו' ר"ל שלא נהגו בכך אצל ודאי אי נהגו לא הוה מנהג בטל יאה מן הדין לרצון דק"ל כוונתיהו מעיקרא הוה צריך וכיון דאחמור אחר התקנה לא הוה מנהג בטל:

ו אבל בחולה שראה קרי וכו'. שגרא' דאפי' נהגו לרחוץ הוה מנהג בטל ומפני כך כתב רבינו ז"ל אצל חולה שראה קרי לאונסו פטור מן הטהרה ואין בזה מנהג וכו' שהיה די לומר אצל חולה שראה קרי לאונסו אין בזה מנהג כמ"ש גבי זכ ונדה וכו' אין בזה מנהג אלא קאמר פטור מן הטהרה להודיע לנו שכיון שהוא פטור מן הדין

מגדל עז

גדולי החכמים כו' עד טהרה. פרק הדד (טירובין דף ס"ה): דברים החופזים אותו כו' עד חזר לראש. הכל פרק מי שמתו (דף כ"ג):

צואה אבל במקום שלא היה לו להעלות על דעתו ולהסתפק בכך לא מתקרי זבח רשעים ותפלתו תפלה ואין צריך לחזור: [י] שמואל לא הוה מצלי בביתא דאית בה שיכרא רב פפא לא הוה מצלי בביתא דאית בה הרסנא: [ח] כתב רבינו שמואל דה"ה שאכור להוציא

יא מי שגיהק ופיהק וכו'. פרק מי שמתו (כ"ד). א"ר חנינא א"ר ראיא את רבי שגיהק ופיהק ונתעטש מיתבי המנהק ומפיק בתפלתו הרי זה מנסה הרוח ל"ק כאן לאונסו כאן לרצונו :

ובתב ה"ר מנוח גיהק גו הקים כלומר שהקים ופסע גופו למעלה פיהק פה הקים שפוחת פיו הרבה . ורש"י פי' פיהוק הוא

הרוח היוצא דרך הפה בקול כמנהג הזוללים : גודמן לו רוק וכו'. שם ע"כ אמר רבי יהודה היה עומד בתפלה ונזדמן לו רוק מבלעו בטליתו ואמרין בשר הכי דרצונה נזדמן לו רוק ופתקיה לאחוריה משום דלחינה דעתיה : ובתב ה"ר מנוח דרבינו מפרש פתקיה זריקה ביד כמו פתקיה ט' פרכי אבל לא בפיו משום קלות ראש . ומשמע בירושלמי דדוקא מחמת האונס הוא דמותר ומשמע בירושלמי אם טיילו בו אסור פירוש דמטייל מדעתו שלא באונס : יצא ממנו רוח וכו' עד ורמה בתיבתו . בירייתא שם וסובר רבינו דמסתמא חוזר למקומו הראשון ולא יאמר במקומו האחרון ואפשר שזאת הייתה כוונתו ב"ה"ג שכתב חוזר לתפלתו ומתפלל :

יג היה עומד בתפלה וכו' עד שיכלו המים . בירייתא (שם כ"ב ז') ואפליגו ההם אמוראי להיכן חוזר וכתב הר"ף ז"ל בשם רבינו האי גאון ז"ל דהלכה כמ"ד למקום שפסק ואם שיה כדי לגמור את כולה חוזר לראש : יד וכן המשתין וכו'. חני תנא קמיה דרב נחמן בר יצחק במגילה פרק ג' העיר (כ"ו ז'). ומ"ש רבינו כדי שיפסק דברי התפלה מפיו הוא פירוש מה שאמרו שם כל ד' אמות תפלתו סדורה בפיו ורחשי מרחשן שפותיה :

מז בוונת הלז כ"ד וכו'. ואם התפלל כו'. ס"פ תפלה השחר (דף ל"ג) א"ר

ויבדוק נקביו ויסיר כיחו וניעו וכל הדבר המורדו ואחר כך יתפלל : **יא** מי שגיהק ופיהק [ו] ונתעטש בתפלתו אם לרצונו הרי זה מגונה . ואם בדק גופו קודם שיתפלל ובא לאונסו אין בכך כלום . נזדמן לו רוק בתפלתו מבלעו בטליתו או בבגדו . ואם היה מצמער בכך זורקו בידו לאחוריו כדי שלא יצמער בתפלה ונמצא מורד . יצא ממנו רוח מלמטה כשהוא עומד בתפלה שלא לדעתו שוהה עד שתכלה הרוח וחוזר לתפלתו : **יב** בקש להוציא רוח מלמטה ונצמער הרבה ואינו יכול להעמיד עצמו מהלך לאחריו ארבע אמות וממתין עד שתכלה הרוח . ואומר רבון כל העולמים יצרתנו נקבים נקבים חלולים חלולים גלוי וידוע לפניך חרפתנו וכלמתנו חרפה וכלמה בחיינו תולעה ורמה במיתתנו וחוזר למקומו ומתפלל : **יג** יהיה עומד בתפלה ונשפוי מי רגליו על ברכיו ממתין עד שיכלו המים וחוזר למקום שפסק . [ו] ואם שהה כדי לגמור את התפלה חוזר לראש : **יד** יוכן המשתין מים שוהה כדי הילוך ד' אמות ואחר כך יתפלל . ומשהתפלל שוהה אחר תפלתו כדי הילוך ארבע אמות ואחר כך משתין כדי שיפסק דברי התפלה מפיו : **מז** יכוונת הלב כיצד כל תפלה שאינה בכוונה [נ] אינה תפלה . ואם התפלל בלא כוונה חוזר ומתפלל בכוונה . מצא דעתו משובשת ולבו מורד

יוחנן א"ר ראיא את רבי ינאי דלני והדר לני כלומר ולמה לי שתי תפלות אלא אחת של שחרית ואחת של מוספין ולאפוקי ממ"ד ההם אין תפלת המוספין אלא צבור א"ל ר' ירמיה לרבי יצא ודילמא מעיקרא לא כוין דעתיה והשתא כוין דעתיה ומדאמר ליה הכי למד רבינו שאם התפלל בלא כוונה חוזר ומתפלל בכוונה וכו' ר"ה ר"ה ז"ל :

לפיכך הבא מן הדרכ וכו'. עירובין פ' הדד (דף ס"ה) א"ר אלעזר הגא דדרך אל יתפלל ג' ימים ומפרש רבינו דהיינו בא מן הדרכ ואפשר שכן הייתה גירסתו בגמרא וגם בדבריו ז"ל נכלל שהבא דדרך לא יתפלל מדנקט או מיצר וכו' דל דעמא מפני שהוא עיף או מיצר אבל לא דעתו מכוונת יתפלל ולמדנו כן מדאמרין ההם אביו דשמואל כי אחי באורחא לא מצלי תלתא יומי ואם איתא דכל אדם אסורים מאי רבותא דאביו דשמואל אלא ודאי דאביו דשמואל היה מוסיף לו הדרכ ולהכי לא מצלי עד תלתא יומי אבל אם לא היה מצמער היה צריך להתפלל מיד :

מצא דעתו וכו'. פרק הדד (שם) אמר רב חייה בר אשי אמר רב כל שאין דעתו מיושבת עליו אל יתפלל :

מז לפיכך צריך ליטב מעט וכו'. כלומר חש"ג דא"ר לשהות שעה אחת כחסידיה הראשונים מ"מ צריך ליטב מעט : ואחר כך יתפלל בנחת ובתחנונים וכו' . משנה פרק תפלה השחר (כ"ח ז') רבי אליעזר אומר העושה תפלתו קבע אין תפלתו תחנונים ובגמרא (דף כ"ט ז') מאי קבע א"ר יעקב בר אידי אמר רבי אשעיא כל שחפלתו דומה עליו כמשאיו ורבנן אמרי כל שאינו אומרה בלשון תחנונים . ורבינו כתב דתרווייהו צרי שתייה בנחת ובתחנונים ושלא תראה עליו כמשאיו דע"כ לא פליגי ר' אשעיא ורבנן אלא בפירוש

אסור לו להתפלל עד שתתיישב דעתו . לפיכך הבא מן הדרכ והוא עיף או מיצר אסור לו להתפלל עד שתתיישב דעתו . אמרו חכמים ישהה שלשה ימים עד שינוח ותתקדר דעתו ואח"כ יתפלל : **מז** כיצד היא הכוונה שיפנה את לבו מכל המחשבות ויראה עצמו כאלו הוא עומד לפני השכינה . לפיכך צריך ליטב מעט קודם התפלה כדי לבו ואחר כך יתפלל בנחת ובתחנונים ולא יעשה תפלתו כמי שהיה נושא משאיו ומשליכו והולך לו . לפיכך צריך ליטב מעט אחר התפלה ואחר

א סמ"ג עשין י"ט טור א"ח סי' ז"ז : ב טור סי' ק"ג סמ"ג עשין י"ט : ג טור סי' ע"ח סמ"ג שם : ד טור סי' ז"א סמ"ג שם : ה טור סי' ז"ח סמ"ג שם :

לחם משנה

לפי' רבינו י"ל בדקיקה אינו מועיל בדקיקה ודאי דאפילו אם יסיר קודם תפלה מיד הוא בא לו ריקה אחרת אע"פ שמי"מ יש לחלק לענין הרוק שהיה בפיו קודם שהתחיל להתפלל דאז נקרא לרצונו מאחר שלא הסירו ולענין הרוק שבה לו אח"כ נקרא לאונסו מ"מ כיון דאינו מועיל בדקיקה לענין הרוק הבא כמו בגיהוק ופיהוק ועיקשו להכי לא שני ליה הגמ' כדשני ליה ההם אבל לפי' רש"י ז"ל למ"ש הטור קשה וכו' . וענין ממשמש בצנודו שהזכירו שם לא הזכיר רבינו ולא ידעתי : יצא ממנו רוח . שם ר' אבא משתמיט מניה דרב יהודה וכו' אמר איזיל ואשמע אשכחיה לתנא וכו' איבא דאמרי היה עומד וכו' :

יג היה עומד בתפלה וכו'. בירייתא שם (דף כ"ב ז') והעטם שפסק כאן בתפלה שהה כדי לגמור את כולה חוזר ובק"ש פסק אינו חוזר הלך אחר שיטת רבו הרי"ף ז"ל ועיין בב"ב סי' ס"ה :

יד וכן המשתין וכו'. במגילה פ' בני העיר (דף כו) : **מז** בוונת הלז כ"ד . בס"פ תפלה השחר (דף ל"ג) משמע הכי דאמר שם ודילמא מעיקרא לא כוין דעתיה ולבסוף כוין דעתיה כלומר ומ"ה חזר והתפלל . וענין הכוונה משמע בסוף פ' אין עומדין (דף ל"ד) דלשיכובא לא בעי שכן אמרו שם ואם יכול לבין וכו' יכוין בלחם מהם ולא ידעתי למה לא הזכירו רבינו ז"ל :

מצא דעתו וכו' לפיכך הבא מן הדרכ וכו' . כל זה נבאר בעירובין פרק הדד (דף ס"ה) **מז** לפיכך צריך ליטב מעט וכו' . שם בפ' תפלה השחר משנה (דף כ"ח) ר' אליעזר אומר העושה תפלתו קבע אין תפלתו תחנונים כו' ופירשו בגמ' (דף כ"ט) מאי קבע א"ר יעקב בר אידי א"ר אשעיא כל שדומה עליו כמשאיו ורבנן אמרי כל שאינו אומרה בלשון תחנונים ופסק רבינו ז"ל כתרומיה וזוהו שאמר ואח"כ יתפלל בנחת ובתחנונים דהיינו כרבנן ולא יעשה תפלתו כמשאיו דהיינו כר' אשעיא . ועוד אמרו שם רבה ורב יוסף

מגדל עז

וכן המשתין מים וכו' עד מפיו . פרק בני העיר (דף כ"ו) : **בוונת הלז כ"ד וכו'** עד בכוונה . פרק אין עומדין (דף ל"א) : **מצא דעתו משובשת עד ואח"כ יתפלל** . פרק תפלה השחר בעירובין פרק הדד (דף ס"ה) : **כיצד היא הכוונה** וכו' עד ובתחנונים . פרק אין עומדין (דף ל"א) : **ולא יעשה וכו'** עד והולך לו . פרק תפלה השחר : **לפיכך צריך ליטב כו'** עד משכרתו . פרק אין עומדין (דף ל"ב) :

וכן המשתין מים וכו' עד מפיו . פרק בני העיר (דף כ"ו) : **בוונת הלז כ"ד וכו'** עד בכוונה . פרק אין עומדין (דף ל"א) : **מצא דעתו משובשת עד ואח"כ יתפלל** . פרק תפלה השחר בעירובין פרק הדד (דף ס"ה) : **כיצד היא הכוונה** וכו' עד ובתחנונים . פרק אין עומדין (דף ל"א) : **ולא יעשה וכו'** עד והולך לו . פרק תפלה השחר : **לפיכך צריך ליטב כו'** עד משכרתו . פרק אין עומדין (דף ל"ב) :

הנהגות מימוניות
[ט] אמר ר' חנינא אני ראיתי את רבי שגיהק ופיהק ונתעטש בתפלתו ורק וממשמש בבגדו אבל לא היה מתעטף . פרש"י להעביר כינה שעוקצתו ולא נתעטף תרי מילי גינהו ורבינו הנגאל פירש דהוא מילתא היא שתיקן בגדו שלא יפול מעל ראשו אבל אם היה נופל מעל ראשו לא היה מתעטף שהיה חושבו הפסק ע"כ : [י] רב חסדא ורב הונא חד אמר חוזר לראש וחד אמר למקום שפסק דכ"ע אם שהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש וכן פ"ח ויתר רבותינו דבשל סופרים הלך אחר המיקל וכשחזר להתפלל צריך להרחיק פן המי רגלים ארבע אמות ואחר הים וניצוצות של ברכיו ורגליו שא"ל לקנחם צריך לכסות בבגדים אשר לא נתנו המיץ עליהם כרמשעם בפרק אמר להם הממונה ובתוספתא ע"כ : [כ] כתבו התוס' בדבול הני שמתתא אין אנו נוהרין בומן הוה דבלא"ה אין אנו כיוונים כל כך בתפלה מיהו בשכור שתפלתו תועבה צריך ליהור כדלקמן בעמוד ע"כ :

אהבה. הלכות תפלה פ"ד

צרי עמך מרובים ודעתם קצרה כלומר ואינם יודעים לפרש צרכיהם. והטוב בעיניך עשה פי' ה"ר מנחם לא חתן לנו הטוב בעינינו שאולי לא יהיה תכליתו טוב אלא הטוב בעיניך שהוא הטוב הגמור :

ומתפלל אותה בדרך וכו'. שם (דף ל"ה) מאי איכא בין הבינו לתפלה קצרה הבינו בני ללוי תלת קמיתא ותלת בתרייתא וכו' מטי לבייתא לא בני למיהדר ללוי. תפלה קצרה לא בני ללוי לא תלת קמיתא ולא תלת בתרייתא וכו' מטי לבייתא בני למיהדר ללוי. והלכתא הבינו מעומד חפלה קצרה בין מעומד בין מהלך. וכחז רבוי ואם יכול לעמוד עומד מדאמרין החס רב חסדא ורב ששט הוו אזלי באורחא קם רב חסדא וקא מלי וקם נמי רב ששט ואמר מהיום טוב אל חקרא רע והאי גלולא תפלה קצרה היא דלוי הבינו לאו מהיום טוב נפקא דמדינא צריך לעמוד :

פ"ה ב היה יושב בספינה וכו' (ע' בלחם משנה) :

חולה מתפלל וכו'. כתב ה"ר מנחם והוא שיכול לבין ששם לא כן טוב שלא יתפלל וכו' הרי"ג. והוסף עוד דזקן שאינו יכול לעמוד יושב במקומו ומתפלל ושמעתי מרבותיו ששם יכול לעמוד במקום הכריעות שיהיה כורע מעומד ועומד ע"ל :

היה רוכב על הבהמה וכו'. ברייתא פרק תפלת השחר (שם כ"ח) פלוגתא דרבי ור' חמא רבנא דב"ל ה"ר חסדא רבנא דב"ל מי שיאמרו חמורו בין אין לו יושב במקומו ויתפלל לפי שאין דעתו מיושבת עליו :

פרנסתו ולכל גויה וגויה די מחסורה והטוב בעיניך עשה ברוך אתה יי' שומע תפלה. ומתפלל אותה בדרך כשהוא מהלך ואם יכול לעמוד עומד וכשהוא מגיע לישוב ותתקרב דעתו חוזר ומתפלל תפלה בתקנתה תשעה עשר ברכות :

פרק חמישי

א שמונה דברים צריך המתפלל להזהר בהן ולעשותן. ואם היה דחוק או נאנס או שעבר ולא עשה אותן אין מעכבין. ואלי הן. עמידה. ונוכח המקדש. ותקון הגוף. ותקון המלבושים. ותקון המקום. והשוויית הקול. והכריעה. והשתחויה : **ב** יעמידה כיצד אין מתפלל אלא מעומד. [א] היה יושב בספינה או בעגלה אם יכול לעמוד יעמוד. ואם לאו יושב במקומו ויתפלל. חולה מתפלל אפילו שוכב על צדו והוא שיכול לבוין [ב] את דעתו. וכן הצמא והרעב הרי הן בכלל חולים אם יש בו יכולת לבוין את דעתו יתפלל ואם לאו אל יתפלל עד שיאכל וישתה. היה רוכב על הבהמה אף על פי שיש לו מי שיאחז [ג] בהמתו לא ירד אלא יושב במקומו ויתפלל כדי שתהא דעתו מיושבת עליו

א כמ"ג לאין י"ט טור א"ח סי' ט"ז : ב טור סי' ט"ז סמ"ג : ג סמ"ג עיין י"ט טור א"ח סי' ק"י : ד טור סי' ט"ז סמ"ג שם :

לחם משנה

מאי איכא בין הבינו לתפלה קצרה : **פ"ה א** שמנה דברים וכו' ואם היה דחוק וכו'. לכאורה משמע דכל הי דלמעלה הוו לעיכובא והשתא בל למנות שמנה דהוו לכתחלה וקשה דהרי גיהוק ופיהוק ועיטוש שהזכיר למעלה לא הוו לעיכובא אלא הרי זה מגונה קאמר וא"כ לא היה לו למנותם למעלה אלא בכלל שמנה אלו. וי"ל דגיהוק ופיהוק משום דזיקת הגוף הוא וזיקת הגוף עיקרו לעיכובא וכגון אם היה צריך לנקצו דתפלתו תועבה לכך מנה גיהוק ופיהוק גבי הני דשאר זיקת הגוף אף על גב דלוינו לעיכובא :

ב היה יושב בספינה וכו' נוסגיא דפ' תפלת השחר (דף ל') דהשכים לישב בקרון ובספינה דאמר שם מר סבר תפלה מעומד עדיף משמע כדברי רבינו ז"ל דאין צריך לישב : היה רוכב על החמור וכו'. במשנה שם (דף כ"ח) היה רוכב ע"ג בהמה ירד ויתפלל ואם אינו יכול לירד יחזיר את פניו ואם אינו יכול להחזיר את פניו יכוין לבו כנגד בית קדשי הקדשים היה מהלך בספינה או באסדה יכוין לבו כנגד בית קדשי הקדשים ע"כ. ושם בברייתא (דף ל') חנו רבנן היה רוכב על החמור והגיע זמן תפלה וכו' רבי אומר בין כך ובין כך יושב במקומו ויתפלל עד כאן :

הנהגות מיימוניות
* [לשון השור צריך להתפלל אפילו אם עבר זמן התפלה דחשיב כשונג א"ח סימן ג"ח] : [ג] אמר רב הונא הלכה כאחרים ודלא כר' אליעזר ודלא כר' יוסי דאמרי בע"א ע"כ : [ד] הנה ר' יהודה פסק בתוספות דק"ל כרב ששת דאמר ומתפלל תפלת הדרך אפילו בחלק דאיהו לא עבד כרב חסדא אלא בלאו הכי היה לו לעמוד להמתין כדאמר לשמיעה מהיות טוב אל תקרי רע וה"ר יוסף פסק כרב חסדא וכן בה"ג וז"ל כד נפיק ומסני עד פרסא ליצלי דקא מיקם ואומר י"ר בו וכן פסק בס"ה וכן ראיתי מורי רבינו עושה ע"כ : [ז] רש"י היה נוהג שלא להתפלל בשעת חולי אלא ק"ש בלבד קרא ע"כ : [ח] תפלת השחר אמר רב ואיתיבא ריב"ל הלכה כרבי ודלא כנחא קמא דברייתא דאמר יש לו אוהו חמורו ירד וכן פסקו התוספות ודלא כפירוש הר"ר יוסף שפירש דרבי איירי במקום סכנה וגירא לרבי אביה דלא שגא בעשרה ע"כ :

בפירוש עושה חפלתו קצת דא"ל אכל כולו מודו לכתחלה תרוייהו בעין : **חסידים** הראשונים וכו'. ברייתא פרק אין עומדין (דף ל"ב) : **יז** שכור אל יתפלל וכו'. פרק הדרי מירא דרבה בר הונא (עירובין ס"ד) : איזהו שכור וכו'. מירא [שם ס"ד] ומ"ש דברציעות מיקרי שתי הכי משמע הכס [ע"ב] כההוא פירקא :

יח וכן אין עומדין וכו' עד הלכות פסוקות. ברייתא ריש פרק אין עומדין (דף ל"א) :

יט תפלות הפרקים וכו'. בסוף ר"ה (דף ל"ה) א"ר אלעזר לעולם יסדר אדם תפלתו ואח"כ יתפלל ומפרש החס הגמרא דהיינו דוקא תפלה שהיא משלשים יום לשלשים יום וסובר רבינו דהיינו ציוס שלשים ליום שהתפלל בו :

כתב הטור אחר שהביא דברי רבינו וא"ל ז"ל כתב של פרקים הוא משלשים יום ואילך ולפי זה ר"ח אין צריך. ולי נראה שם"ש שהר"ה חולק עם רבינו אינו מוכרח דהא איכא לפרושי דמשלשים יום ואילך דקאמר היינו כשהחזר להתפלל ציוס שלשים שלשים וזהו מר"ה לר"ח :

וכתב ה"ר מנחם ודוקא כשקורא ע"פ אכל בשכתובה לפניו לא וצ"ע ע"ל. וגירא דאפילו בשכתובה לפניו צריך להסדיר כדי שתהא שגורה בפיו בזריזות :

היה מהלך במקום סכנה וכו'. פרק תפלת השחר (כ"ט ב'). ח"ר המהלך במקום גדודי חיות ולסטים מתפלל תפלה קצרה ואפילו החס תנאי אי זו היא תפלה קצרה ואמר רב הונא הלכה כאחרים שאומרים שהיא

יוסף דאמרי תרוייהו כל שאינו יכול לחדש וכו' ולא פסק רבינו הכי משום דאמר שם ח"ר זירא אלא יכלול לחדשי זה מילתא ומסתפינא דילמא מסרידנא : **חסידים** הראשונים וכו' ריש פ' אין עומדין (דף ל"ב) ולדידן צריך לשהות מעט כמ"ש רבינו ז"ל דכיון שהם היו שהים שעה אחת די לנו שלמוד מהם לזמן מועט : **יז** שכור אל יתפלל וכו'. זה מבורר בעירובין פרק הדרי (דף ס"ד). ומ"ש אע"פ כן הואיל ושעה רביעית יין וכו'. שם אמר רב יהודה אמר שמואל שעה רביעית יין אל יורה והזכרה בתוספתא גירסא אחרת שהיא אל יתפלל וגירא שזו גירסתו של רבינו ז"ל :

יח וכן אין עומדין וכו'. משנה ריש פרק אין עומדין ושם ברייתא (דף ל"א) אין עומדין לא מתוך דין ולא מתוך הלכה אלא מתוך הלכה פסוקה :

יט תפלות הפרקים כגון תפלת מוסף ראש חדש וכו'. מ"ש רבינו שצריך להסדיר תפלתו יאל לו ממ"ש בראש השנה בסוף מכילתין (דף ל"ה) שאני רב יהודה כיון דמתלמין יומין לתלמין יומין מלי כפרקים דמי. ועיין בב"ט ע"ח סימן ק"י : היה מהלך במקום סכנה וכו'. ב' תפלת השחר (דף כ"ט) חנו רבנן המהלך במקום גדודי חיות ולסטים מתפלל תפלה קצרה וכו' : ומתפלל אותה וכו'. שם (דף ל')

מגדל עז

שתי אל יתפלל וכו' עד יינו מעלי. פרק הדרי (דף ס"ד) : וכן אין עומדין וכו' עד כגון הלכות פסוקות. אין עומדין שם (דף ל"ה) : תפלות הפרקים וכו' עד כדי שלא יכשל בה. סוף ר"ה : היה מהלך עד כוף הפרק. פרק תפלת השחר (דף כ"ט) :

פ"ה שמנה דברים עד והשתחויה. כל אחד נפרט לפנינו וזכר נכו בעזרת האל : עמידה כ"ד וכו' עד שאלכ וישעה. פ' ולא נאמרין (ל"ח) וצירושלמי דברכות : היה רוכב על וכו' עד כנגד השכינה ויתפלל. פרק תפלת השחר (דף כ"ח) :